

РОЗДІЛ ІІ. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 37.036:72.01

Кайдановська О.О.

СУТНІСТЬ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

В статтє определены основные аспекты изобразительной подготовки будущих архитекторов, очерчены ведущие направления её осуществления на социальном, профессиональном и личностном уровне.

Ключевые слова: изобразительная подготовка, архитектурное образование, художественные дисциплины.

Образотворча підготовка майбутнього архітектора є першоосною його професійної освіти. Це впливає із того, що вступ до архітектурного факультету відбувається за умов позитивної оцінки саме образотворчих вмінь абітурієнтів. Тобто, достатній рівень образотворчої підготовки закладений в основу професійного вибору як у технічному вираженні (графічні навички), так і на розумовому (просторове мислення) та психологічному рівні (особистісні якості, мотивація). Однак, у процесі подальшого навчання на архітектурному факультеті роль і значення образотворчої складової не виправдано занижується, недостатньо використовується виховний, розвивальний і творчий потенціал художніх дисциплін, слабо застосовуються їх інтеграційні можливості.

Не зважаючи на сучасний стрімкий розвиток архітектурно-будівельної сфери та збагачення можливостей художнього вираження архітектурних творів, вимоги до образотворчої компетентності архітектора залишилися майже без змін. Більш того, значною мірою вони наразі замінені вимогами до інформаційної та технологічної підготовки та вмінням володіти комп'ютерними програмами за тенденціями багатьох іноземних країн. Тому нагально постає проблема оновлення образотворчої підготовки сучасного архітектора, систематизації комплексу знань, умінь і навичок у цій сфері, які б забезпечували творче професійне становлення і майстерність майбутнього здочого.

З урахуванням цих позицій метою даної статті є окреслення предметного поля образотворчої підготовки у вищій архітектурній школі з урахуванням її особливостей і вимог до сучасного фахівця.

Художня освіта та всебічний розвиток особистості засобами мистецтва були предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних учених у галузі філософії і естетики (І.Зязюн, Л.Левчук, М.Шеремет), психології (Л.Виготський, А.Сохор), педагогіки (В.Бутенко, М.Євтух, Л.Масол, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Плахотнік, О.Ростовський, О.Рудницька, Г.Шевченко) та, зокрема мистецької вищої освіти (Г.Васянович, В.Мазепа, Н.Мартинович, Л.Кондрацька, Н.Миропольська, В.Орлов, М.Сова, О.Шевнюк, О.Щолокова).

У вищій школі проблеми образотворчої підготовки фахівців розглядалися: як пошук шляхів творчого розвитку студентів у ході вивчення мистецьких дисциплін (Т.Агапова, В.Зінченко, М.Лещенко, М.Маслов, М.Пічкур, В.Шредер), і, зокрема, композиції (В.Григор'єва, М.Коротков, В.Щербина); як засіб підвищення якості художніх умінь і навичок (А.Бондарева, О.Каленюк, Є.Кузнєцов, Т.Міхова, Ю.Найда, А.Павловський, Р.Фрідман), як складова естетичного виховання (Л.Побережна, О.Поліщук, В.Радкіна, О.Софіщенко). Аналіз праць із даної проблеми засвідчив, по-перше, незначний обсяг інтегрованих наукових досліджень універсалізованого змісту і, по-друге, недооцінювання потенціалу мистецьких дисциплін у вирішенні актуальних освітніх задач.

Проблемами підготовки архітектурних кадрів на Україні займалися такі педагоги і науковці як А.Кашенко, Н.Кондель-Пермінова, С.Нікуленко, Я.Пундик, І.Фомін, А.Чебикін,

Б.Черкес, І.Шпара, зокрема теорією і методикою дизайнерської освіти – Є.Антонович, О.Боднар, О.Бойчук, Г.Гребенюк, С.Рибін. Спеціальні розробки щодо мистецької освіти у архітектурній сфері переважно присвячені окремим напрямкам і навчальним дисциплінам у працях російських педагогів та архітекторів: об'ємно-просторова композиція (О.Іконніков, В.Кринський, Д.Мелодинський, О.Степанов, О.Тіц); проектування (Б.Бархін, М.Кузнєцова, В.Шимко); рисунок та графіка (Л.Зорін, Б.Карев, О.Кудрявцев, О.Максімов, В.Соняк, І.Топчій); історія мистецтв (Г.Лебедева). Вітчизняні науковці розглядали дану проблему у аспекті творчої діяльності архітектора (О.Конопльова, Н.Криворучко, Я.Пундик, О.Фоменко) та в історичних оглядах (С.Волков, О.Пасічник, Р.Шмагалю). Найвною є недостатня розробленість питань науково-методичного забезпечення образотворчої складової професійної підготовки архітекторів.

Аналіз цих праць у контексті нашого дослідження показує, що образотворча підготовка у системі вищої архітектурної освіти спрямована на вирішення двох принципових проблем – соціалізації та індивідуалізації майбутнього фахівця. Перший аспект розглядає її як складову узагальненої моделі архітектора, що відповідає соціальному замовленню, другий – як засіб отримання суспільно вагомих спеціальних знань і умінь, забезпечуючи подальше професійне становлення фахівця.

Таким чином, образотворча підготовка студента вищої архітектурної школи повинна презентувати універсальне художнє знання як синтез культурологічних, історичних, мистецьких і архітектурних знань, що має об'єднати розмежовані до того дисципліни спільними проблемами естетичних закономірностей суспільних і художніх явищ у різних історичних і національних структурах. Підґрунтям цього є синтез раціонального наукового пізнання та чуттєвого образного осягання синтетичного знання різних культур і художніх традицій.

Пропонований підхід принципово відрізняється від традиційного методу послідовного вивчення історичних позицій та перегляду суми унікальних художніх творів на заняттях. У такому сенсі оновлена образотворча освіта становитиме новий рівень звичних естетичного виховання та художньої підготовки студента архітектурного факультету, які хоча й визначались як «поступове вироблення системи естетичних уявлень, ціннісних орієнтацій і естетичного смаку та розвиток у студента творчих здібностей і практичних навичок у сфері образотворчого мистецтва і архітектури» [1, 15], але не були повноцінно включені у систему професійного становлення особистості.

Таким чином, поняття образотворчої підготовки ми трактуємо набагато ширше завдяки тому, що, по-перше, вона активно формує професійний світогляд, ознайомлює із закономірностями розвитку мистецтва на ґрунті взаємодії ідеологічних, культурних та інших факторів. Світоглядний характер образотворчої підготовки студентів орієнтує на включення до її складу не тільки суто художніх форм людської діяльності, а й суспільно-історичних, екологічних і економічних знань та соціальних технологій.

По-друге, пропонується архітектурна обумовленість образотворчої підготовки підкреслює її значення для формування готовності до професійної діяльності у індивідуальному аспекті, налаштованості фахівця на позитивне вирішення проблеми (мотиваційний аспект), необхідного художнього досвіду (когнітивно-операційний аспект), що в сумі складає професійну образотворчу компетентність архітектора.

Образотворча підготовка є *інтегральною освітньою системою*, суть якої визначається логікою розгортання навчальної художньої і проектної діяльності у єдності процесу і результату. Вона характеризується:

- фактичною наявністю базових підстав для синтезу, очевидною нагальністю активізації об'єктивних зв'язків між елементами;
- потенційною варіативністю структури змісту навчання не стільки за окремими дисциплінами, а й у вигляді блок-модулів з окремими навчальними цілями і завданнями;

- якісною відмінністю результатів практичної реалізації всіх підструктур змісту освіти, компонуванням нової цілісної педагогічної системи на засадах синергетичної методології.

Ми вважаємо за доцільне розглянути такі **основні аспекти** образотворчої підготовки майбутнього архітектора:

- по-перше, як педагогічно організований процес засвоєння студентами вищого навчального закладу загальнокультурного досвіду людства, який виступає суттєвим чинником формування образотворчої ерудованості фахівця;
- по-друге, як результат вищезазначеного процесу, а саме — сукупність образотворчих знань і умінь, яка уможливорює прилучення студентів до культурно детермінованих шляхів вирішення завдань професійної діяльності;
- по-третє, як систему навчання, виховання і розвитку особистості майбутнього архітектора у взаємозв'язку гуманітарних, образотворчих та проектних дисциплін, побудованих на основі інтегративного підходу і позааудиторної роботи, спрямованої на розвиток творчої художньої діяльності студентів;
- по-четверте, як цінності, тобто необхідного фактора розвитку особистості майбутнього архітектора, що визначає його повноцінне входження у соціокультурну дійсність, здатність до саморозвитку, формування мотивацій до самостійного прирощення образотворчого знання.

Образотворча підготовка архітекторів може розглядатися у широкому розумінні: як сфера духовного буття людини; як частина світової художньої культури; як галузь людського знання; як елемент педагогічної науки; як сфера професійної діяльності. У більш вузькому сенсі вона являє собою сукупність знань з історії і теорії образотворчого мистецтва; систему особистісних творчих якостей і художніх здібностей; свідому професійну спрямованість власної навчальної діяльності. Звідси предметне поле образотворчої підготовки архітекторів доцільно розмежувати на три взаємопов'язані напрямки: суспільно-культурологічний, особистісний і професійний.

Перший з них подає найширше розуміння предмету дослідження у загальнокультурному та загально-естетичному аспектах, що примушує до пошуку найбільш адекватних наукових позицій художньої освіти. До них належить естетичне і художнє виховання, художній світогляд, ідеали і смаки. Основу теорії естетичного виховання молоді становлять праці відомих вчених і сучасних авторів, серед яких В.Бутенко, М.Верб, І.Зязюн, Б.Лихачов, А.Макаренко, В.Сухомлинський, О.Рудницька, де підкреслюється його універсальність і всезагальність. Науково-педагогічні дослідження останніх десятиліть (І.Зайцева, О.Ігнатович, Г.Падалка, Т.Ротерс, Н.Тарапака, Н.Фоломеева) уточнюють положення теорії і практики естетичного виховання у вищих навчальних закладах. Поняття **«естетичне виховання»** І.Зязюн визначає як формування естетичного відношення людини до дійсності, за допомогою якого виробляється орієнтація особистості в світі естетичних цінностей і одночасно – здібність людини до естетичного сприймання і переживання, естетичний смак та ідеал, здатність до творчості за законами краси, до створення естетичних цінностей у мистецтві, у праці і побуті, вчинках і поведінці.

Результатом естетичного виховання є формування *естетичної культури* особистості, яка містить: поліхудожню ерудованість; естетичні потреби, інтереси, смаки; професійну майстерність; естетичні погляди і ідеали як цілі діяльності і критерії її оцінки. У мистецькій сфері естетична культура передбачає ще й оволодіння способами художньо-творчої діяльності через креативне мислення індивіда та належний соціально-художній досвід, які безпосередньо формується у процесі образотворчої підготовки у ВНЗ.

У наукових працях (Н.Крилова, О.Саган, О.Шевнюк) використовується термін *художньо-естетичне ставлення* до дійсності і мистецтва, яке визначається активним емоційно-оцінним процесом, що реалізує трансформацію художніх і духовних цінностей суспільної культури в систему цінностей особистості і слугує універсальною оцінною реакцією. Вагомим є твердження Г.Падалки про визнання естетичного оцінювання

компонентом мистецького навчання як процесу і результату встановлення значущості предметів і явищ, що оточують людину, з позицій її уявлень про прекрасне [5, 104].

Результатом естетичного виховання є *естетичний смак* (О.Буров, Л.Виготський, С.Гольдентріхт, М.Гальперін, Л.Левчук, О.Лук, Є.Яковлев). Художньо-естетичний смак є системою почуттєво-раціональних переваг особистості, що виростають на основі соціально детермінованих уявлень кожного індивіда про прекрасне і які спонукають його до активної, відповідної ідеалу, життєдіяльності [5, 104]. *Художній смак* характеризується вибіркоким ставленням особистості до прояву естетичного в певній галузі мистецтва, що базується на її професійній компетентності в цьому виді (Л.Коган, Т.Лісінська, В.Момот, Г.Падалка, В.Скатерщиков). Ці поняття співіснують з *естетичним ідеалом* – конкретно-почуттєвим уявленням про зразок, модель естетичної досконалості у мистецтві та визначення найвищої мети художньої діяльності [5, 104].

Загальні позиції естетичного виховання уточнюються у художній освіті, де відбувається професійне вивчення мистецтва на основі особливого типу діалогу між об'єктами художньої культури і суб'єктивною свідомістю людини. Щодо архітектурної освіти, вважаємо доцільним вживати термін «*художнє виховання*»: навчання розуміти мистецтво та розвиток студентів за допомогою мистецтва, його виразних засобів, що сприяють розвитку творчих здібностей і реалізуються в художньо-практичній діяльності. (В.Мірошніченко, В.Швирка, І.Шкелебей). Визначну роль образотворчого мистецтва як фактора духовного і інтелектуального розвитку особистості студента відмічали Т.Комарова, В.Кузін, Б.Лихачев, М.Ростовцев, А.Терентьєв, Є.Шорохов, Б.Юсов.

Узагальнена задача виховання *художнього сприйняття* у мистецькій педагогіці також має східну проекцію на духовно-практичну сферу діяльності людини, яка не обмежена перцептивним актом, а включає рівень емоційно-сміслового осягання навколишніх явищ та змісту мистецтва. О.Рудницька розглядає художнє сприйняття як інтеграцію емоційних та раціональних процесів, образного переживання та мислення і вирізняє три його ступені: чуттєве сприйняття зорової інформації; аналіз виразно-сміслового значення художньої мови; інтерпретація емоційно-образного змісту мистецького твору.

Як синтез аналітичних і чуттєвих факторів науковці влучно використовують поняття «*композиційне сприйняття*», яке визначає професійну готовність свідомості конструювати узагальнені образи і композиційні схеми предметів і явищ дійсності і майбутнього, що найбільш відповідає сутності архітектурної творчості [1; 3; 4]. У контексті художнього виховання майбутнього архітектора слід акцентувати роль таких компонентів: належний обсяг мистецьких знань і уявлень, здатність до емоційного співпереживання, уміння переносити власні судження на сприймання навколишніх явищ, опановувати їх мовою мистецтва, відчувати і прочитувати художні образи архітектурного середовища і мистецтва, створювати їх у власних композиціях.

Підсумовуючи вищерозглянуті аспекти художньо-естетичного виховання, зазначимо, що у проектуванні образотворчої підготовки майбутніх архітекторів, важливими цільовими позиціями є:

- формування естетичного відношення до дійсності, що постає умовою вироблення ціннісних орієнтацій особистості у житті і архітектурній творчості;
- активізація естетичної оцінної діяльності студентів на всіх рівнях – від сприйняття і оцінки соціальних явищ до творів архітектури та мистецтва в цілому;
- виховання потреби і потягу до естетичної професійної діяльності на засадах духовності, моральної гідності, національної свідомості;
- виховання художньої рефлексії, навичок чуттєвого естетичного сприймання і переживання у зіставленні із соціально прийнятними оцінками;
- розвиток умінь цілісного композиційного сприйняття як оцінки естетичної досконалості архітектурно-художньої форми і явищ дійсності.

Наступною ланкою визначення предметного поля образотворчої підготовки архітекторів є узгодження її із педагогічними задачами творчого розвитку особистості, у

контексті чого досліджувана категорія найбільш корелює із **креативністю** та **художніми здібностями**. Формування креативних здібностей майбутнього архітектора у навчанні мистецтва відбувається завдяки актуалізації якостей творчого мислення (динамізм, гнучкість, здібність до мобільної адаптації і збереження цілісності сприйняття) у художньому відтворенні подій і об'єктів, їх кількісних та якісних ознак, образних характеристик. Художні здібності є узагальнюючим фактором структури суб'єктних якостей, що вбирає в себе емоційну, мотиваційну і вольову сфери. Традиційно до них відносять художню уяву, образне мислення, художньо-графічні уміння особистості, що є важливим для становлення творчого методу архітектора [4].

Наукові дослідження з психології і мистецької педагогіки (В.Кириєнко, В.Кузін, Є.Ігнат'єв, О.Ковальов) визначають такі *провідні художні здібності*:

- художня творча уява і мислення, які забезпечують відбір найсуттєвішого і характерного у явищах дійсності, конкретизацію і узагальнення художнього образу, створення оригінальної композиції;
- зорова пам'ять, яка сприяє створенню яскравих зорових образів у свідомості художника і допомагає успішній трансформації їх у художній образ;
- емоційне ставлення, естетичні почуття до об'єкту сприймання і зображення;
- вольові якості особистості художника, які забезпечують практичну реалізацію творчих задумів.

Художньо-графічні вміння студентів доволі широко вивчалися у педагогічних дослідженнях (Б.Анан'єв, В.Буринський, А.Верхола, Ю.Гільбух, О.Джеджула, М.Козяр, Б.Ломов, О.Саган, В.Сидоренко, Д.Тхоржевський, І.Якиманська) та відповідно до комп'ютерних технологій навчання (С.Білан, Д.Коваль, В.Міхайленко, В.Ткаченко, М.Юсупова). Традиційно до образотворчих умінь відносять: вміння оперувати різноманітними технічними матеріалами; вміння відповідно до реальної форми предмета проводити лінії, штрихи, мазки; вміння користуватися законами повітряної і лінійної перспективи, закономірностями конструктивної побудови предметів, світлотіні, кольорознавства, законами композиції; вміння аналізувати натуру та порівнювати свою роботу з природою; вміння діяти за принципом «від загального до окремого і знову до загального»; важливим є вміння зображувальними засобами передавати психологічний стан, почуття, настрої зображуваної людини. Художні уміння включають також здатність мислити мовою мистецтва, вміння адекватного вербального вираження змісту твору і власних почуттів.

Художньо-аналітичні уміння визначаються як інтелектуальні новоутворення, в яких фіксується набутий людиною художньо-естетичний досвід і реалізується можливість його постійного використання. У склад цих умінь входять: художньо-естетичні судження; мистецькознавчі поняття, збагачені емоційно-осмисленим сприйманням; знання про види, компоненти, структуру художнього аналізу; практичні образотворчі вміння, а також уміння творчо мислити, виконувати художньо-критичну вербальну роботу, навички здійснення логічних операцій, оцінні і самооцінні вміння. Практичними рекомендаціями формування аналітичних умінь є різноманітні методи аналізу творів, розгляд мистецьких явищ у кількох аспектах, від цілісного наукового осмислення культури до розгляду конкретної епохи, стилю, авторської манери. Вагоме значення у мистецькій педагогіці приділяється порівняльним операціям у процесі формування художніх аналітичних умінь щодо виявлення естетичної значущості об'єктів мистецтва [5, 108]: порівняння, зіставлення, співвіднесення з іншими естетичними явищами.

Слід зазначити, що навіть поширення змісту означених умінь до *художньо-графічної підготовки* не відображає всю багатомірність задач художнього навчання, не розкриває більш глибоку сутність і потенціал образотворчої підготовки у системі вищої школи щодо всебічного творчого розвитку і професійного становлення особистості архітектора.

Інтегроване розуміння художньої підготовки фахівців мистецької сфери представлено лише у відповідності майбутньою викладацькою діяльністю (Л.Бабенко, Т.Міхова

І.Мужикова). На жаль, лише в окремих дослідженнях (Л.Бичкова, В.Зінченко, Л.Івахнова, Н.Мартинович, Л.Момот) зверталась увага на виявлення творчих засад процесу художньої підготовки фахівців.

Отже, творчий розвиток особистості майбутнього архітектора у мистецькій підготовці забезпечується цілеспрямованим педагогічним формуванням художніх здібностей на засадах індивідуалізації та диференціації навчальних цілей та єдністю художніх умінь графічного і аналітичного спрямування.

Останнім вектором визначення предмету образотворчої підготовки архітекторів є художньо-професійний напрям, що відбиває її архітектурну спрямованість і забезпечує успішність подальшого професійного становлення фахівця. Образотворча діяльність у складі професійних обов'язків архітектора обумовлюється визначеним режимом норм та вимог щодо майстерності, умінь і психологічних якостей спеціаліста і корелює із поняттям «професійна компетентність», яку визначають як взаємодію трьох факторів: професійна спрямованість, спеціальні якості і здібності; майстерність. У такому контексті доцільно використати поняття **«образотворча компетентність архітектора»**, що може розглядатись як ціль і результат образотворчої підготовки.

Показником архітектурної художньої компетентності може слугувати *образотворча грамота*, яку Б.Юсов визначав у відношенні до процесу пізнання як сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують можливість свідомої, планомірної і кваліфікованої праці у всіх галузях образотворчої діяльності.

Образотворчу грамотність М.Анісімов розуміє як сукупність знань і навичок, отриманих у результаті вивчення основних положень образотворчого мистецтва. Вона передбачає знання законів і правил художньої мови (побудови зображень реальних форм предметів на площині) у поєднанні з твердими навичками користування ними та поділяється на графічну грамоту (рисування і креслення) та живописну грамоту (теорія кольору і техніка живопису). Хоча більшість трактувань звужує образотворчу грамоту до технічних графічних навичок, позитивним є її синтетичне тлумачення, що інтегрує знання і вміння з композиції, рисунку та живопису.

Дещо ширша трактовка образотворчої грамотності полягає у розумінні її не тільки як досконалості технічних навичок, але й у тому, наскільки повно той, хто рисує, володіє всім обсягом знань, умінь і навичок і як саме він їх використовує у вирішенні будь-якої образотворчої задачі. І хоча у грамотність входить художньо-образна сторона зображення та виявлення рівня художнього смаку, але загальна естетично-художня підготовка і рівень образотворчої компетентності архітектора не може бути виявлений лише таким чином.

Категорія **«образотворча компетентність»** у дослідженні О.Каленюк має подібний зміст і визначає високий рівень спеціальних фахових знань студентів. Дана позиція, на нашу думку, трохи прямолінійно зіставляє образотворчу підготовку із результатами засвоєння основних мистецьких дисциплін (рисунок, живопис). Відповідно, критерієм мистецької підготовки випускника визнано лише володіння реалістичними основами зображення природи. Позитивним є те, що до структури спеціальних (мистецьких) знань віднесено: знання основних естетичних понять і категорій; складові естетичної свідомості; знання теорії та історії мистецтва; знання засобів зображувальної діяльності; загальна художньо-естетична інформованість та ерудиція.

Одним із показників ерудованості та особистісного досвіду спілкування у мистецькій сфері виступає естетична мовна компетенція (Т.Лісінська, В.Розін), яку визначають як сукупність мовних та позамовних фонових знань, що проявляються у мовленнєвій діяльності, спрямованій на мобілізацію інтелектуальних та емоційних можливостей особистості в оволодінні функціями мистецтва слова, розвитку естетичного чуття мови, творчої уяви, формуванню естетичної свідомості. Здібність грамотно, професійно висловити своє ставлення до художнього твору та естетичного в дійсності є необхідною для майбутнього фахівця, особливо у галузях, пов'язаних із образотворчим мистецтвом. Використовуючи ці висновки у відношенні до розглядуваної проблеми образотворчої

підготовки архітекторів, вважаємо за доцільне ввести поняття *образотворча мовна компетенція*.

Оскільки тенденціями розвитку архітектурної освіти є більш активне застосування художньої підготовки для формування професіонала та синтезу її з проектуванням [1; 2], відзначимо нагальну необхідність взаємовідповідності образотворчих і проектно-графічних теоретичних понять та практичних умінь і навичок, які становлять основу навчальної художньої діяльності.

За останні роки у архітектурній педагогіці укріпилась думка про специфіку рисунку архітектора як реалізації конструктивного і об'ємно-просторового аналізу зображуваних форм та засобу розвитку композиційного мислення [2; 3]. Визнаємо перспективним об'єднання академічного і архітектурного рисунку, запроваджене у багатьох архітектурних школах Росії, що дозволяє цілісно опановувати засоби професійної комунікації зодчого: фіксацію архітектурної думки і контроль за ходом проектування; створення і аналіз художнього образу об'єкту; наочну передачу об'ємно-просторової композиції споруди; синтез мистецтв та зв'язок із суміжними сферами.

Архітектурна практика створює художні образи на основі ідеалів гармонії, досконалості, культуровідповідності, доцільності, тобто керується загальними принципами і категоріями естетики, що трансформуються у композиційну площину і знаходять відповідність у образотворчій навчальній діяльності, що наразі лише опосередковано виявлено у основних мистецьких дисциплінах.

Отже, у архітектурній освіті образотворча компетентність об'єктивно набуває специфічних рис, які доповнюють сталі позиції традиційного розуміння загально-мистецької підготовки студентів, а саме:

- *комунікативна образотворча компетентність* – уміння грамотно сформулювати і висловити свою естетичну позицію, уміння спілкуватись засобами архітектурного рисунку;
- *композиційна компетентність* – володіння універсальними законами і категоріями композиції і творче застосування їх у всіх видах навчальної діяльності і архітектурної творчості;
- *образотворча грамотність* – повноцінне використання всієї суми образотворчих знань і умінь у створенні досконалих графічних і об'ємних архітектурних композицій.

На нашу думку, у сучасних працях з архітектурної педагогіки існує певна розмежованість наукових позицій за напрямками графічної (рисунок, живопис), композиційної (ОПК, архітектурна композиція) та проектної (АП, комп'ютерна графіка) складових професійної підготовки. Окремо представлено теоретичну частину (історія мистецтв і архітектури), яка у реальності майже не має точок перетину із практичними курсами. Найбільш розробленою є теорія і методика композиційного формотворення [4], яка може і повинна слугувати основою інтегрування всього кола спеціальних художніх і суміжних дисциплін.

Стає можливим визначити, що *сутність образотворчої підготовки майбутнього архітектора* полягає в систематизації і універсалізації мистецьких знань і умінь на соціальному, професійному і особистісному рівнях, що суттєво доповнить його фахову компетентність та готовність до творчої праці, обумовить ефективне застосування набутого образотворчого досвіду у професійній діяльності.

Усе вищесказане дає змогу зробити такі висновки:

1. Сучасний стан образотворчої підготовки архітектора є незадовільним, що актуалізує проблеми її оновлення через синтез культурологічних, історичних, мистецьких і архітектурних знань і може забезпечити творче професійне становлення майбутнього зодчого.

2. Образотворча підготовка розглядається як феномен культури та інтегральна освітня система, що слугує умовою творчої самореалізації майбутнього архітектора і забезпечує

цілісність навчально-виховного процесу на соціально-культурологічному, особистісному і професійному рівнях його здійснення.

3. Успішність і якість образотворчої підготовки архітектора обумовлена її цілісним формуванням у взаємозв'язку і взаємообумовленості професійної культури, особистісного розвитку і специфічних образотворчих компетенцій студента. Універсальною творчою здібністю виступає композиційне мислення архітектора як інтегральна характеристика особистості. Її розвиток долає вузькопредметний (репродуктивний) рівень образотворчої діяльності і забезпечує її вихід на подальші пізнавальні рівні.

Задачею подальшого дослідження є розробка дидактичних і методичних основ образотворчої підготовки майбутнього архітектора: визначення її структури, змісту і мети, окреслення принципів, форм і методів навчання мистецтва на архітектурних факультетах університетів.

Література:

1. **Бархин Б.Г.** Методика архитектурного проектирования. – М.: Стройиздат, 1993. – 436 с.
2. **Кудряшев К.В.** Архитектурная графика: Учебн. пособие. – М.: Архитектура-С, 2006. – 312 с.
3. **Максимов О.Г.** Рисунок в архитектурном творчестве. – М.: Архитектура-С, 2003. – 464 с.
4. **Мелодинский Д.Л.** Школа архитектурно-дизайнерского формообразования: Учеб. пособие. – М.: Архитектура-С, 2004. – 312 с.
5. **Падалка Г.М.** Педагогіка мистецтва. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

УДК 7:37.036:377.1:658.4

Котляревська Н.В.

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИЛИЩ СФЕРИ ПОСЛУГ

Разнообразие образов в искусстве, разносторонняя связь художественного творчества с историей общества и современной действительностью производит глубокое впечатление на сознание личности и влияет на формирование художественно-творческих умений будущих специалистов сферы услуг.

Ключевые слова: *художественное творчество, художественно-творческие умения, учащиеся высших профессиональных училищ, специалисты сферы услуг.*

В умовах сучасного життя працівники сфери послуг повинні окрім професійних знань та вмінь володіти широким кругозором, бути конкурентоздатними на ринку праці творчих професій. Це стає можливим, якщо діяльність фахівця буде узгоджуватися з уявленнями про красу, міру, культуру та мистецтво. В усі часи робота фахівців цієї галузі була спрямована на те, щоб прикрасити зовнішність людини, зробити її більш привабливішою. У зв'язку з цим очевидно, на наш погляд, стає проблема впливу мистецтва на формування художньо-творчих умінь учнів вищих професійних училищ сфери послуг.

Проблемі визначення впливу мистецтва на професійний розвиток майбутніх фахівців присвячені роботи багатьох науковців. Стратегію розвитку українських освітніх технологій в галузі мистецтва розробляли Я.Кравченко, М.Станкевич, М.Яковлев, ефективність впливу на людину художньої культури та мистецтва досліджували О.Рудницька, С.Батракова, К.Соколов. Питанням визначення, що сприяють продуктивному процесу формування творчих умінь присвячені роботи В.Худякова, В.Шапкіна, В.Моляко, Є.Мілеряна. Комплексне використання різних видів мистецтв у процесі формування творчих умінь майбутніх фахівців привертає увагу багатьох дослідників у галузі мистецької педагогіки (Л.Масол, Н.Терентьєва, Г.Шевченко, Б.Юсов та інші). У працях цих авторів закладено розуміння інтеграційних процесів, які відбуваються в мистецтві, а також комплексного